

Memurun ek iş yapmasının hükmü

Soru: Ben bir öğretmenim, tatil günlerimde veya boş vakitlerimde kazanç sağlamak için memuriyet dışı işler yaparak kazanç sağlamam caiz mi?

Cevap

İslam'da çalışan kişi belli bir kuruma/şahsa ait olup-olmaması itibariyle iki kısma ayrılır. Bunlar ecîr-i âm(umumi işçi) ve ecîr-i hâs(özel işçi)dir. Belli bir şahsa çalışmayan veya muayyen bir şahsa vakit tayin etmeksizin çalışan kişiye ecir-i âm denir.¹ Bir kimse ecîr-i âm olan terzi ile şalvar diktirmek üzerine anlaşırsa terzi, müşterinin işçisi olur. Ancak bu terzi aynı zamanda başka kimselerle anlaşıp onlar için de dikim yapabilir. Ecîr-i has ise muayyen bir şahsa belli bir müddet için çalışan kimsedir.² Mesela sürü sahibi olan kimse bir çobanla belli bir müddet koyunlarını gütmesi için anlaşırsa çoban sürü sahibinin ecîr-i hâsı olur.

Fukaha, ecîr-i hâs ile alakalı hükümleri zikretme bağlamında şöyle bir durumdan bahsetmektedir: “Bir kimse çalışan ile anlaşırken başkası için çalışmamasını şart koşar veya ona ‘Şu kadar müddet bana çalışacaksın’ diye belli bir vakit tayin ederse bu işçi, ecîr-i has olduğundan dolayı bu müddet içerisinde başkası için çalışamaz. Hatta nafile namazları dahi kılamaz.”³ Ancak anlaşırken çalışana başkası için de çalışabileceğini ifade eder veya belli bir süre üzerine değil de belli bir iş üzerine anlaşılırsa bu ecîr-i âm olur. Örneğin “şu koyunları gütmek için seni kiralyorum”, “benim koyunlarımla beraber başka koyunları da güdebilirsin” derse veya süre tayin etmeksizin “Şu koyunları gütmek için seni kiralyorum” derse bu kimsenin başkası için de çalışma hakkı vardır.

Buna göre devlet memuru olan öğretmenler ecîr-i hasıdır. Devlet öğretmenlerin belli şartlarda ek iş yapmalarına izin verirse mesâî saatleri dışında, devletin izin verdiği ek işleri yapmalarında fikhî açıdan bir problem yoktur. Ancak devletin memurlara yasaklamış olduğu ticarî işleri, mesleğin saygınlığına zarar verecek ameliyeleri yapmaları ise caiz değildir. Ayrıca mesai saatleri dışında çalıştığından dolayı derse yorgun gelen, mütalaa etmediğinden dersi verimsiz geçen bir öğretmen de vazifesini istismar ettiğinden dolayı günahkar olur.

1. Abdülganî b. Tâlib el-Meydânî el-Guneymî, *el-Lübâb fî Şerh'il-Kitâb* (Dimeşk: Mektebetu Dâri'l-Fecr, 2016), 1/481.

2. Abdülganî b. Tâlib el-Meydânî el-Guneymî, *el-Lübâb fî Şerh'il-Kitâb*, 1/481.

3. Muhammed Emin İbn Abidin, *Raddu'l-Muhtâr ala'd-Durri'l-Muhtâr* (Beyrut: Dâru'l-Marife, 2015), 9/118.